

ZELENSKYI

KEULAKUVA

SIMON SHUSTER

TIME-LEHDEN KIRJEENVAIHTAJA

TAMMI

S I M O N S H U S T E R

Z E L E N S K Y I

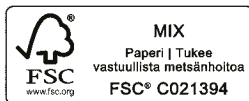
K E U L A K U V A

Suomentanut Tero Valkonen

TAMMI

HELSINKI

Englanninkielinen alkuteos: *The Showman: Inside the Invasion That Shook the World and Made a Leader of Volodymyr Zelensky*
Copyright © 2024 by Simon Shuster. All rights reserved.

Suomenkielinen laitos © Tero Valkonen ja Tammi 2024
Taiteen edistämiskeskus on tukenut tämän teoksen suomentamista.

Kartat: Lon Tweeten

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä
ISBN 978-952-04-5117-2
Painettu EU:ssa

Ninalle ja Marielle

SISÄLLYS

<i>Kartat</i>	9
<i>Esipuhe</i>	11

I

1. LUKU Aamunkoitto.....	23
2. LUKU Maalitaulu	46
3. LUKU Roistojen kaupunki	60
4. LUKU Herra Vihreä.....	78
5. LUKU Pakkoliittäminen	90

II

6. LUKU Kiovan taistelu	105
7. LUKU Bunkkeri	125
8. LUKU Tyhjä taulu	140
9. LUKU Ennakkosuosikki	156
10. LUKU Älä luota kehenkään.....	165

III

11. LUKU Kirkkomaa.....	185
12. LUKU Troijan hevonen	204
13. LUKU Pimeyden ruhtinas.....	224
14. LUKU Tervetuloa Ragnarökiin.....	236
15. LUKU Pyrkikää tappamaan	255
16. LUKU Lumimyrsky.....	268

IV

17. LUKU	Donbasiin taistelu	287
18. LUKU	Maan pinnalla.....	301
19. LUKU	Politiikan paluu	318
20. LUKU	Itsenäisyyspäivä.....	335
21. LUKU	Vastaisku	354
22. LUKU	Vapautus.....	366
	<i>Epilogi</i>	387
	<i>Kiitokset</i>	395
	<i>Huomautus lähteistä</i>	399
	<i>Hakemisto</i>	429

1. HUHTIKUUTA 2022

UKRAINA VENÄJÄN ENSIETENEMISEN JÄLKEEN

1. JOULUKUUTA 2022

VENÄJÄN JOUKKOJEN TORJUMISEN JA ALUEIDEN PALAUTTAMISEN JÄLKEEN

■ VENÄJÄN HALLINTA JA ETENEMINEN ■ UKRAINAN VASTAHYÖKKÄYKSET

ESIPUHE

Ensitapaamisemme iltana, hänen komediaesityksensä kulisseissa keväällä 2019, Volodymyr Zelenskyi näytti minusta pelokkaammalta kuin pitkään aikaan sen jälkeen. Kyse ei ollut pelkästä ramppikuumeesta, joka teki esityksen alla hänestä usein levottoman. Pelko tuntui jäykistäneen hänet, huulet oli puristettu hampaiden väliin ja katse pysyi tiukasti lattiassa, kun hän käveli smokki yllä ympäriinsä noteeraamatta mekkalaa ja ihmisiä ympärillään. Hän oli kolmisen kuukautta aiemmin ilmoittanut pyrkivänsä Ukrainan presidentiksi, ja hänen uusimman show'nsa ensi-iltaan oli alle tunti. Zelenskyi oli pääroolissa, kunkkuna erikoislaatusessa vaudevillessään, ja miljoonat ihmiset katsoisivat sitä televisiosta, hänen suosikkimediastaan.

Varsinainen esitys oli Ukraina-palatsissa, Kiovan suurimmassa konserttisalissa, missä hyvistä paikoista piti maksaa yli keskiverto-ukrainalaisen kuukausipalkan verran ja sisäänkäynti oli aivan täynnä. Eikä metallinpaljastimien luona suinkaan jonottanut pelkkä Kiovan kerma. Siellä oli myös paljon eläkeläisiä, hipstereitä ja toimistotyöläisiä sekä kalliille treffeille lähteneitä nuoria pareja, koko sitä keskiluokkaa, joka Ukrainaan oli Neuvostoliiton romahdettua syntynyt. He olivat kaikki Zelenskyin ihailijoita. Pian heistä tulisi hänen äänestäjiään.

Väkijoukon kärjessä oli Olha Rudenko, yksi hänen media-avustajistaan, joka pääsisi kesällä Zelenskyin vanavedessä parlamenttiin; hän veti minut ovesta sisään ja näytti tietä lavan taakse, missä väki

oli jo esiintymisasussa. Muutama näytti elokuvistaan tutuilta, joskaan heitä ei ollut helppo tunnistaa, koska paikalla oli niin paljon tuottajia ja tanssijoita, lavan lähellä notkuvia näyttelijöitä, meikkaajia ja valomiehiä, olipa siellä oikein valkomekkoinen tyttökuorokin tukka käherrettynä. Porukan vanhempi kaarti tiesi olla häiritsemättä tähteä aivan esityksen alla. ”Anna hänelle hetki aikaa”, Rudenko sanoi nähdessään minun lähestyvän Zelenskyä. ”Esittelen teidät toisillenne, kun kaikki on ohi.”

Zelenskyillä oli paljon mielen päällä, enemmän kuin vain illan esitys. Joku oli aiemmin päivällä soittanut pommiuhkasta. Nimetön ääni ilmoitti, että rakennus oli täynnä pommeja, joiden oli määrä räjähtää esityksen keskivaiheilla. Se kuulosti huijaukselta, ja Zelenskyi kehotti väkeään olemaan hätäilemättä. Hän ajatteli, että jonkun toisen presidenttiehdokkaan yli-innokas kannattaja pyrki varmaan sabotoimaan hänen suuren ensi-iltansa. Laki kuitenkin edellytti teatteria toimimaan, joten poliisi tuli koirien kanssa nuuhkimaan narikkaa ja virvokepisteitä. Mitään epäilyttävää ei löytynyt, mutta esityksen perumista suositeltiin silti. Zelenskyi keskusteli iltapäivällä paikan johdon kanssa, minkä jälkeen he päättivät toteuttaa esityksen. Vaarasta ei edes ilmoitettu yleisölle. Sitä oli salissa yli kolmetuhatta henkeä, mikä riittäisi kyllä kunnan pakokauhun synnyttämiseen, jos Zelenskyi ilmoittaisi lavalla pommiuhkasta. Niinpä hän teeskenteli, että kaikki oli kunnossa, ja salli yleisön nauttia esityksestä täysin tietämättömänä.

Edes kaikki esiintyjät eivät olleet tietoisia pommiuhkasta. He istuivat sketsien välissä lavan takana pukuarkkujen päällä, söivät tilausruokaa ja nostivat maljoja. Muutamat olivat esiintyneet Zelenskyin kanssa vuosikymmeniä, ja kyseessä oli hänen viimeinen suuri show'nsa ennen kuin vaalit vetäisivät hänet peilin läpi satiirin maailmasta politiikan puolelle. He tiesivät, ettei hän välttämättä koskaan palaisi, ja miettivät, ottaisiko hän heidät mukaansa presidentin kansliaan. ”En minä mitään tiettyä hommaa erityisesti halua”, koomikko Oleksandr Pikalov sanoi kaadettuaan minulle viskiä muovimukiin. ”Mutta kyllä minusta varmaan tulisi aika hyvä puolustusministeri.”

Zelenskyi nojasi avauspuheenvuorossaan koko kampanjansa absurdiuteen ja myönsi, että tällä kertaa vitsien kirjoittaminen oli ollut vaikeaa. Juristit olivat tutkineet käsikirjoitusta vaalilakirikkomusten varalta. Hän ei presidentinvaalien kärkiehdokkaana voinut sanoa televisiossa mitä tahansa. Hän ei saanut avoimesti ”kannustaa” katsojiaan äänestämään tietyllä tavalla, joskin lain rajat olivat ironian ja huumorin kohdalla epäselvät. ”Ei mitään kampanjointia”, Zelenskyi sanoi silmää iskien ja naurahtaen. ”Tämä on pelkkä konsertti. Sillä selvä. Sitä paitsi tähän maksoitte tästä.” Hän veti henkeä, totutteli hetken tilanteen omituisuuteen ja lisäsi: ”Eipä ole tällaista ennen nähty.”

Yleisön mielestä se oli uskomattoman hauskaa. Koomikko tai presidenttiehdokas, mitäpä sillä oli väliä. Häntä tunnuttiin rakastavan roolissa kuin roolissa. Esiytyksen jälkeen Zelenskyi vietti ihailijoidensa kanssa melkein tunnin, poseerasi yhteiskuvissa ja vastaanotti kukkapuskia. Hän näytti väsyneeltä mutta onnelliselta, ja ahdistus oli jo kadonnut olemuksesta, kun yksi avustajista esitteli meidät toisillemme. Hänen ystävänsä kertoivat minulle myöhemmin, kuinka riippuvainen hän oli suosionosoituksista ja ihailusta. Hän oli juuri saanut annoksen, minkä näki hymyn kepeydestä ja hartioiden asennosta. ”Lavalle nousemisesta seuraa kaksi tunnetta”, hän sanoi aikanaan. ”Ensin tulee pelko, ja vasta kun voittaa pelon, pääsee nauttimaan. Juuri se minua on aina sinne vetänyt.” Hän oli tavoitellut sitä teini-ikästä lähtien, jolloin alkoi tehdä komiikkaa, ja minusta tuntui oudolta, että hän oli valmis hylkäämään kaiken saavuttamansa.

Politiikkaan liittyisi tietysti hetkensä, mutta reaktio, johon Zelenskyi oli yleisön kanssa tottunut ja jonka hän sai rintamalla sotilaita viihdyttäessään, samoin toimittajilta, jotka kutsuivat hänet aamuohjelmiin keskustelemaan elokuvistaan – mitään sellaista ei ollut odotettavissa presidenttinä. Hänen elämänsä oli muuttumassa paljon vähemmän hauskaksi ja paljon monimutkaisemmaksi. Hän ei enää olisi elokuvatähti. Vaikka hän miten pyrki vastustamaan muodonmuutosta, asema tekisi hänestä ennemmin tai myöhemmin juuri sen, mitä hän sanoi halveksivansa: poliitikon.

Alkuun tiedotusvälineet kyseenalaistaisivat hänet ja sen jälkeen kävisivät kimppuun. Tulisi virheitä ja skandaaleita, budjetin tasapainottamista ja aseiden hankkimista. Mikä pahinta, edessä olisi myös sota. Zelenskyi käynnisti vaalikampanjansa alkuvuodesta 2019, jolloin Ukraina oli taistellut jo viisi vuotta itäisten alueidensa hallinnasta. Sotilaita tuli melkein joka viikko arkussa kotiin. Zelenskyin siirtyessä politiikan puolelle vainajia oli jo yli kymmentuhatta. Halusiko hän todella tuon työn? Oliko hän siihen edes etäisesti valmis? Ja vaikka olisikin, niin miksi luopua näyttelijän elämästä ja etäännyä entisestään kaikista niistä, joita rakastaa – vaimosta, ystäväistä, koko porukan yhdessä rakentamasta firmasta? Halusiko hän valtaa? Oliko hän pitkästynt?

Zelenskyillä ei ollut fiksua tai vakuuttavaa vastausta, kun menimme esityksen jälkeen hänen pukuhuoneeseensa keskustelemaan. Hän vilkaisi kuvaansa valaistusta peilistä oikealla puolellaan. Vasemmalla oli naulakko täynnä smokkeja, ja se vei pikkuruisesta pukuhuoneesta niin paljon tilaa, ettei meille ollut istumapaikkaa. Niinpä hän nojasi ehostuspöytään ja vastasi kysymykseen kysymyksellä. ”Ovatko ne kaikki siis snobeja?” hän sanoi maailman johtajiin viitaten. ”Eikö yksikään ole yhtään hauska?”

Se kuulosti vitsiltä, mutta hän vakuutti olevansa tosissaan. Hän suostuisi tapaamaan vain hauskoja ja lähettäisi ”ammattilaiset” tapaamaan loppuja. ”En halua muuttaa elämäni”, hän sanoi. ”En halua ryhtyä poliittisesti korrektiksi. Se ei sovi minulle.” Se saattoi olla korskeutta, tai sitten hän oli tietämätön kaikesta, mitä tehtävä häneltä edellytti. Hän tuntui kuitenkin todella uskovan, ettei johtajan asema edellyttäisi häneltä muuttumista. Elämä viihdyttäjänä oli opettanut hänet esittämään myös presidenttiä, ja hän halusi ehdottomasti pysyä sinä ihmisenä, jonka kokemus oli hänestä muovannut. ”Jos menettää itsensä”, hän sanoi, ”silloin kyllä uppoaa suohon.”

Alkoi tulla myöhä. Hän näytti rätiväsyneeltä, ystävät odottivat häntä jatkobileissä. Ennen kuin hyvästelimme, kysyin vielä siitä pommiuhkasta. Miten hän suhtautui asiaan? ”No siinä on vastaus ensimmäiseen kysymykseesi”, hän sanoi tarkoittaen presidentiksi

pyrkimisen motiivia. Hän sanoi, että Kiovan poliittinen luokka oli taantunut joukoksi temppuilijoita ja huligaaneja. Koko talous räjähtäisi muutaman vuoden kuluttua. Idän järjetön sota vuodatti kuiviin koko maata. Hän jatkoi jonkin aikaa vitseillä ja vertauskuvilla, kertoi, miten Ukraina piti pelastaa senhetkisiltä johtajiltaan, kuvasi heitä uhkaksi kaikelle, mitä hän oli elämänsä mittaan yrittänyt luoda. ”Jos en pyrkisi presidentiksi, kaikki tämä voisi kadota pian”, hän sanoi viitaten peiliin ja pukuihin. ”Noin vain”, hän sanoi. ”Kadota.”

En sinä iltana enkä seuraavina kuukausinakaan ajatellut, että kirjoitaisin vielä joskus Zelenskyistä kirjan. Nyt minusta tuntuu ilmeiseltä, että tapaaminen Ukraina-palatsissa mahdollisti tämän teoksen. Zelenskyin porukka päästi minut silloin ensimmäisen kerran takahuoneeseen ja keskuuteensa. Myöhemmin keväällä hän voitti vaalit, minkä jälkeen kirjoitin hänen hallinnostaan *Time*-lehteen. Tarkkailin häntä, kun hän pyrki hallitsemaan, tulemaan toimeen Donald Trumpin johtaman Valkoisen talon kanssa ja neuvottelemaan pysyvän rauhan Vladimir Putinin Venäjän kanssa. Tarkkailin häntä, kun neuvottelut Putinin kanssa katkesivat ja venäläiset valmistelivat suurhyökkäystä, ja hyökkäyksen alettua pysyttelin mahdollisimman lähellä.

Kun palasin noina vuosina juttumatkalta Kiovesta, minulta kysyttiin usein, minkälainen mies Zelenskyi oli. Vastaukseni muuttuivat ajan mittaan, kuten hänen luonteensakin. Vaalikampanjan aikaan hän vaikutti naiivilta hurmurilta matkalla kyynikkojen, oligarkkien ja kovistelijoiden maailmaan, jossa häntä pidettäisiin helppona saaliina, eikä suinkaan perusteetta. Kun tapasimme presidentin aida-tussa rakennuksessa syksyllä 2019, vallan maailman myrkkö oli alkanut vaikuttaa ja polttanut suuren osan viattomuudesta pois. Kokemus vallasta ei kuitenkaan ollut kovettanut häntä, vielä ainakaan, eikä läheskään niin paljon, että hän olisi ollut valmis kohtaamiseen Vladimir Putinin kanssa.

Suurimmat Zelenskyissä tapahtuneet muutokset, ne, joista tuli myös tämän kirjan ydintä, ilmaantuivat Venäjän hyökkäyksen ensimmäisten kuukausien aikana, jolloin hänestä sukeutui välittömän informaation aikakaudellemme ainutlaatuinen sotapresidentti. Hän oli uppiniskainen, itsevarma, kostonhaluinen, epäviisas, holtittomuuteen saakka rohkea, paineista hätkähtämätön ja tielleen tulevia kohtaan säälimätön, kun hän kanavoi kansansa kiukkua ja sitkeyttä sekä ilmaisi sen selvästi ja tarkoituksenmukaisesti koko maailmalle, muuttui symboliksi juuri sen lajin lujuudesta, jota jokainen johtaja toivoo tiukan paikan tullen itsestään löytyvän. Mutta nimenomaan parinkymmenen vuoden kokemus estradinäyttelijän ja elokuvatuottajan työstä teki Zelenskyistä taitavan käymään sotaa ei pelkästään niin, että Ukraina pysyy maailman mielessä, vaan myös niin, että se saa maailmalta ihmisten ja heidän hallitustensa myötätunnon. Teknologia tarjosi hänelle välineet siihen työhön. Julkisesti hänen ystävänsä ja henkilökuntansa sanoivat, että Zelenskyillä oli aina ollut siihen vaadittavat ominaisuudet. Yksityisesti he myönsivät järkyttyneensä hänen uudesta minuudestaan. Suurin osa ukrainalaisista ei ollut uskonut, että hänestä olisi sellaiseen. Minäkään en uskonut.

Aivan hyökkäyksen ensitunteina hänen menestyksensä johtajana nojasi siihen, että rohkeus tarttuu. Se levisi Ukrainan poliitikkojen keskuudessa heidän tajutessaan, että presidentti jäi maahan. Sen jälkeen valtaosa viranomaisista, joiden vastuulla valtion pyörittäminen oli, pysyi hänen rinnallaan. Monet ukrainalaiset eivät suinkaan paenneet henkensä edestä vaan etsivät aseensa ja ryntäsivät puolustamaan kaupunkiaan, vaikka vastassa oli panssarivaunuilla ja hävittäjillä varustautunut vihollinen.

Kuinka suuri ansio puolustuksesta kuuluu nimenomaan Zelenskyille? Hyökkäyksen alkaessa hänelle kerrottiin, että venäläiset pyrkivät valloittamaan Kiovan ja kaatamaan hänen hallituksensa, joten hän määräsi, että tämä tulee estää kaikin mahdollisin keinoin. Mutta ei Ukrainan armeija tarvinnut pääkaupungin puolustamiseen hänen käskyään. Sen oma koneisto oli jo käynnistynyt, eikä Zelenskyi johtanut sitä. Hän oli vähätellyt täysimittaisen sodan mahdollisuutta

kuukausikaupalla, vaikka Yhdysvaltojen tiedustelupalvelut olivat sanoneet sen käynnistyvän minä hetkenä hyvänsä. Sodan alettua hän antoi armeijan päälliköille luvan johtaa taisteluja, kun hän itse keskittyi sodan siihen ulottuvuuteen, jossa saattoi olla tehokain: hän halusi pitää Ukrainan otsikoissa ja suostutella maailman auttamaan.

Juuri tähän hän keskittyi hyökkäyksen ensikuukausina, mikä vaikutti myös siihen, kuinka hän suhtautui ajatukseeni tämän kirjan kirjoittamisesta. Hänen tunteensa olivat ristiriitaiset. Kun oltiin keskellä sotaa, Zelenskyin oli saatava viestinsä maailmalle muutamassa sekunnissa, ja sosiaalinen media mahdollisti hänelle sen. Samoin televisio. Kirjat ovat aivan liian hitaita, ja hän sanoi minulle useammin kuin kerran, että teokseni vaikutti hieman ennenaikaiselta. Hän oli työskennellyt kolme vuotta presidenttinä ja oli tuskin 45-vuotias, joten hän ei ollut mielestään elänyt niin pitkään tai saavuttanut niin paljon, että häneen kannattaisi keskittyä elämäkerran mittakaavassa. ”En ole riittävän vanha”, hän sanoi kerran ja hymyili. Sitä paitsi hän ajatteli, että Ukrainan sotaa käsittelevää kirjaa olisi vaikea päättää sodan vielä jatkuessa. Kun keskustelimme asiasta ensimmäisen kerran hänen Kiovan-toimistossaan keväällä 2022, Venäjän hyökkäyksen 55. päivänä, hän kysyi, mihin ajankohtaan aion päättää teokseni, ja minä sanoin pyrkiväni käsittelemään jotakuinkin sodan ensimmäisen vuoden ja julkaisemaan kirjan sen jälkeen. Hänen ilmeensä synkkeni. ”Sinäkö luulet, ettei sota pääty vuodessa?”

Kirjan kirjoittamiseen meni lopulta paljon vuotta kauemmin, eikä sota loppunut. Vuoden kestätyään se oli tappanut satojatuhansia ihmisiä, ajanut miljoonia ukrainalaisia pois kotoaan ja särkenyt maailman harhakuvitelmat siitä, että kolmekymmentä vuotta kylmän sodan päättymisen jälkeen Euroopassa voisi vallita rauha. Vaikka Zelenskyi ja minä toivoimme, että sota päättyisi ukrainalaisten selvään voittoon ja Venäjän yritys alistaa tai tuhota naapurinsa loppuisi siihen, että sotarikolliset tuotaisiin oikeuden eteen, Zelenskyi tiesi kyllä, ettei voimatasapaino ollut hänen puolellaan. Ja joka tapauksessa hän antoi minun jatkaa kirjoittamistani.

Jos sodan keskus ylipäänsä on paikka, jonka voi määritellä koordinaatein, se on todennäköisesti Zelenskyin kanslia Kiovan hallitusalueella, presidentin aidattu rakennus osoitteessa Bankova-katu 11, sen teljettyjen porttien takana ja hämärissä, mennyttä aikaa huokuvissa huoneissa. Hyökkäyksen ensimmäisenä vuotena presidentti alaisineen salli minun viettää suuren osan ajastani siellä, tarkkailla työskentelyä ja esittää kysymyksiä rintamatilanteesta, hallinnon sisäisistä jännitteistä sekä heidän toiveistaan, suunnitelmistaan, peloistaan ja muistoistaan. Ajan mittaan paikka alkoi tuntua tutulta, joskus lähes normaalilta, vaikka ilmahälytyssireenit soivatkin, ja myös henkilökunta alkoi tottua minuun. Me heitimme huulta, joimme kahvia, odotimme kokousten alkamista tai päättymistä ja luotimme, että sotilaat, alati läsnä olevat esiliinamme, varoittaisivat uhkista ja opastaisivat meitä, näyttäisivät fikkarilla tietä kulkiesamme pitkin pimeitä käytäviä ohi huoneiden, joiden lattioilla he nukkuivat.

Osa Zelenskyin avustajista, ennen muuta hänen turvallisuudestaan vastaavat, ei aina pitänyt siitä, miten lähelle presidenttiä pääsin, varsinkaan silloin, kun hän kutsui minut kanssaan rintamalle. Hän ei koskaan selittänyt ratkaisujaan. Hänen henkilökuntansa sanoi vain, että hän luotti minun kuvaavan asioita rehellisesti. Siinä vaiheessa hän jo tunsii aiemmat työni ja ymmärsi, ettei aihe ollut minulle vieras. Olen kirjoittanut Kiovan tapahtumista ajoittain vuodesta 2009, käytännössä koko toimittajanurani ajan, ja kaupungista on tullut minulle toinen koti. Sukuni toinen puoli on ukrainalainen. Toinen on venäläinen. Isäni varttui Keski-Ukrainassa, melko lähellä Zelenskyin kotikaupunkia. Hän tapasi äitini Moskovan esikaupungissa, missä asuimme elämäni ensimmäiset kuusi vuotta, kunnes pakenimme Yhdysvaltoihin vuonna 1989, kaksi vuotta ennen Neuvostoliiton romahtamista. Vartuin San Franciscossa venäjää puhuen, joten minulla oli Zelenskyin kanssa myös yhteinen kieli.

Työskennellessäni Bankova-kadulla pyrin kuvaamaan sodan etenemistä, ymmärtämään Venäjän hyökkäykseen johtanutta tapahtumaketjua ja kertomaan, miten Zelenskyi joukkoineen sen mielsi.

Turhauduin huomattessani, että ihmiset eivät pitäneet päiväkirjaa tai merkinneet tapahtumia täsmällisesti muistiin, tai ainakaan kukaan ei suostunut kirjoituksiaan minulle luovuttamaan, kun taas tekstiviestit ja valokuvat, joita he puhelimitaan minulle näyttivät, eivät kertoneet paljonkaan heidän tunteistaan, uupumuksestaan ja pelostaan. Presidentillä oli tapana vastata toisten tekstiviesteihin peukkuemojilla, jota avustajien oli vaikea tulkita. Presidentin sisäisestä maailmasta puhuttaessa hän muuttui toisinaan epäselväksi ja vaiteliaksi, nojasi kannustuspuheisiin tai sivuutti kysymykset tavalla, josta oli vaikea päätellä, miten sota oli häntä muuttanut.

Hän paljasti ajan mittaan itsestään paljonkin, mutta en olisi kyennyt kirjoittamaan tätä kirjaa pelkästään niiden haastattelujen pohjalta, en saamatta keskustella myös hänen ystäviensä ja vihollistensa, neuvonantajien, ministeriensä, henkilökuntansa jäsenten ja ehkä ennen kaikkea hänen vaimonsa Olena Zelenskan kanssa. Nimenomaan Olena täsmensi asioita kaikkein eniten ja korjasi monta kertaa miehensä muistikuvia. Toisista lähteistä, muilta silminnäkijöiltä saamani tiedot paljastivat Zelenskyin sota-ajan johtajuudesta paljon enemmän kuin hän olisi itse kyennyt kertomaan. Joskus hän pyysi kesken tarinan joko henkivartijaa tai jotakuta avustajaansa tarkistamaan yksityiskohtia. Monesti he muistivat asiat eri tavoin.

Niinhän muisti toimii. Muistot ovat petollisia, ja tähänkin kirjaan on varmaan päätyneet virheitä, vaikka olen parhaani mukaan pyrkinyt ne välttämään. Osa virheistä on omiani, koska ymmärsin jotakuta väärin tai merkitsin asiat erheellisesti muistiin. Jotkin ihmisten muistikuvista paljastunevat ennen pitkää virheellisiksi, ja tämä pätee myös presidenttiin itseensä. En paheksu heitä tästä. Kuten yksi hänen lähimmistä avustajistaan minulle hyökkäyksen ensiviikkoina totesi: ”Jokainen päivä pyyhki edellisen mielestä kokonaan – myös muistikuvat siitä, missä oli ja mitä tapahtui.” Tämä tuntuu olevan hengenvaaratilanteessa yleinen reaktio. Mieli keskittää voimansa hengissä pysymiseen, ei muistamiseen.

Vaikka näin omin silmin monet teoksessa kuvatuista tapahtumista, monet muut kuulin niihin osallistuneilta. Osa heistä puhui

minulle vielä tapahtumien aikaan tai heti niiden jälkeen, jolloin muistikuvat olivat tuoreita eivätkä heidän henkilökohtaiset käsityksensä olleet vielä sulautuneet yleisesti hyväksytyyn sotatarinaan. Pysin parhaani mukaan varmistamaan kuvaukset useista lähteistä ja sisällyttämään kirjaan ne kuvaukset, jotka ovat paljastavimpia ja sodan yleisen ymmärtämisen kannalta tärkeimpiä. Käsitykseni mukaan kaikki tarinat ovat totta.

Ne eivät aina kerro Zelenskyistä pelkästään miellyttäviä asioita. Esimerkiksi hänen hyvät ominaisuutensa, kuten rohkeus, ovat toisinaan vieneet hänet tarpeettoman vaarallisiin tilanteisiin. Kulkiesani hänen matkassaan toivoin joskus, että hän tuntisi enemmän sitä pelkoa, jota näin hänen kasvoillaan sinä iltana Ukraina-palatsissa. Pelko voi pitää meidät turvassa. Se voi myös panna meidät pakenemaan, ja presidentin kyky hallita sitä, kukistaa se, liittyy vahvasti myös siihen, kuinka Ukraina selvisi uhkasta olemassaololleen. Toisenlainen elämä olisi saattanut muokata hänestä paremman sota-ajan johtajan. Mutta kun ajattelen asiaa nyt, enpä ole ollenkaan varma.

**Monumentaalinen kuvaus Venäjän hyökkäyksestä
Ukrainaan sekä siitä, miten johtaja syntyy;
Simon Shuster on päässyt ennenkuulumattoman
lähelle Volodymyr Zelenskyiä ja Kiovan johtoa ja
tarjoaa näin sisäpiiriläisen näkökulman koko
meidän aikaamme määrittävään sotaan.**

Time-lehden kirjeenvaihtaja Simon Shuster kuvaa Volodymyr Zelenskyin elämää ja johtajuutta aina esiintymisvuosien pukuhuoneista Venäjän käynnistämän sodan mutaisiin juoksuhautoihin. Teos perustuu neljän vuoden mittaiseen toimitustyöhön, presidentti Zelenskyin kanssa tehtyihin rintamamatkoihin sekä kymmeneen haastatteluihin, joiden kohteena ovat Zelenskyi, hänen vaimonsa, hänen ystävänsä ja vihollisensa, hänen neuvonantajansa, ministerinsä ja sotakomentajansa. Lopputuloksena on lähelle menevä ja perspektiiviä laajentava kertomus miehestä, joka kehittyi slapstick-näyttelijästä sitkeyttä symboloivaksi presidentiksi.

www.tammi.fi

99.1

ISBN 978-952-04-5117-2